

A szabadság gesztusa

avagy totális győzelem a totalitáriánus államban (Kertész Imre Kaddis című munkája nyomán)

FEUILLETON - LXI. évfolyam, 44. szám, 2017. november 3.

Tulajdonképpen mi a „Tanító úr” tettének a motivációja? „Miért tette?”, kérdezi B., Kertész főhőse. B. válaszol a saját kérdésére, és a válasza az *életben maradás* feltételének egyik sajátos értelmezése lesz, olyan válasz, amelynek igazsága nem megkérdőjelezhető ebben a kontextusban, vagyis abban a fikciós térben, amelyben B. elmélkedik az életről. Persze, léphetünk tovább, egyéb térben is csak nehezen lenne megkérdőjelezhető, meggyőződésünk szerint túlmutat, messze túl a B. által jellemzett körülményeken. B. igazságáról, amit megfogalmaz, a nyolcvanas évek egyik legendás mesterének, Erdély Miklósnak a kijelentése juthat eszünkbe, aki azt írta az egyik performanszához, a *Molluszkum* című munkájához, hogy „Nem az fertőztet meg, ami a szájon bemegy”. Erdély Miklós nyilvánvalóan *Máté Evangéliuma* 15. részének a 11. szakaszára utal, amely egészen pontosan így szól: „Nem az fertőzteti meg az embert, ami a szájon bemegy, hanem ami kijön a szájból, az fertőzteti meg az embert”. Kertész, pontosabban B., a főhős azt mondja a „Tanító úr” cselekedetéről, hogy miközben a „Tanító úr” azért tette, amit tett, mert azt akarta, hogy B. életben maradjon, és ezáltal a saját életben maradási esélyeit is „csökkentette”, közben mégis azért tette, amit tett, hogy ő, mármint a „Tanító úr” életben maradjon. B. így fogalmaz: „ő nyilván elsősorban is a saját életben maradásáért tette, amit mellesleg az én életben maradásomért is tett”. Vagyis, B. szerint a „Tanító úr” ösztönösen vagy tudatosan képviselte azt, amit a performanszában Erdély is megfogalmaz, hogy az igazi „fertőztetés” nem attól következik be, ha valamit lenyelünk, hanem attól, ha valami olyan jön ki a szánkon, ami helytelen, rossz, hamis.